

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вреди. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 5.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 4. ФЕБРУАРА 1873.

ГОДИНА III.

НАШИМ ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАРИМА.

III.

Која је најважнија установа у црвеној општини?

Најважнија установа у црвеној општини је црвена — скупштина.

Но пре него што рекнемо, зашто је црвена скупштина најважнија установа, казаћемо коју о томе, шта је то установа, и шта је најважнија установа?

Установа је оно, што се установи, што се направи, подигне. Установа је на прилику жупанијско судство, суд, који људма парнице расправља, који им суди. Установа је сеоско судство, сеоска кнежевина, сеоски кнез, који мање ствари у селу пресуђује. Установа је сеоска политичка општина, која бира кнеза и бележника, која бира еметове, саветнике, сенаторе општинске, која води бригу о имању сеоском, општинском.

Као што дакле зарад суђења и у политичном животу имаде судских и политичких установа тако се у цркви праве, подижу црвене установе. Таква црвена установа, је и црвена скупштина.

А која је установа, која је ствар најважнија?

Најважнија је ова ствар, без које човек не може бити, која му је најнужнија за живот, за опстанак. На телу је човечијем једна од најважнијих ствари глава. Одсеци му главу, престаје места живити. Мање важне су ствари други удови на прилику ноге. Одсеци човеку ногу, он још може живити.

Па зашто је скупштина најважнија црвена установа општинска?

Зато јер је она представница црвене општине. Она има највише права и највише дужности да води бригу о цркви и школи и да се стара за потребе њихове. До ње стоји, какав ће јој бити председник и перовођа, какав ће бити одбор и други органи, оруђа општинска. До ње стоји, како ће се ствари, које се тичу црвене општине, претресати и решавати, ко ће се бирати за свештеника, учитеља, и тако даље. Што је у телу човечијем срце, то је у црвеној општини — скупштина. Као што срце у себе из целог тела крв прима, па је опет у сво тело разашље, тако у скупштину улазе чланови из целог места, а, из ње опет излазе сва оруђа, сви органи општински

сва решења, сви закључци општински, који су по целу општину корисни, спасоносни, као год оно крв, што се из срца по целом телу разлива, те га рани и крепи, те му живот и снагу даје.

Каква је разлика међу црвеном општинском и црвеном скупштинском?

Ми смо ту разлику већ у неколико обележили, али не ће бити с горега, да је још потање означимо, како ће нам свима разумљива, како ће нам сасвим јасна бити.

Разлика је та онака иста, каква је и међу народом и његовим сабором. Из целог народа бирају се људи, који ће да га заступају, који ће да казују његове жеље, његову вољу, који ће да удешавају, како да се уреди школа и црква, како да се намире црвене и школске потребе, које се целог народа, целог оностраног Српства тичу. Ти од народа изабрани људи чине заступништво, сабор, скупштину народну.

Као што цео народ бира своју скупштину, која цео народ заступа, која ради послове, што се целог народа тичу, која на прилику бира патријарха, који је целоме народу црвена глава тако и место једно, општина једна, бира своју мештанску скупштину, која заступа само оно место, од којег је изабрана, која се брине за црвене и школске потребе свога места, своје општине. Тај мештански сабор, ту мештанску скупштину зову обично општинском, али не би требало тако звати, јер општина је цело место, општину чине сви мештани, а скупштина је заступништво општинско, које заступа општину, које је изабрано од мештана, од општине.

Из свега овога, што до сад рекосмо, види се, да је скупштина највише одговорна за напредак или назадак општински. За то ми о њој толико и говоримо. Ми смо о њој с тога толико развели, што треба сваки, ком је иоле стало до наше црве и школе, да људски сазна и увиди важност, права и дужности те најважније установе црвене, те да, ако је општинар, поради, да што одабранији, што бољи људи дођу у црвену скупштину, од које зависи судба црве и школе, дакле целог места, целе општине.

ПЕТАР I. ВЛАДИКА ЦРНОГОРСКИ.

II.

У последњим годинама владе владичине наступило је неко време, где је добри владика могао мирно да се одмори, јер је био и од спољашњих непријатеља слободан и у земљи миран. Некада је Русија била обећала помоћ Црној Гори али кад се оно подиже и хала и врана на владике и кад га у Русији оцрнише, обустави Русија ту помоћ, и за седамнаест година није се иста издавала. Тек кад се Руси после многих година уверише о привржености Црногораца и о поштењу владичином, нареди цар руски Никола г. 1829. да се сва заостала Црној Гори неплаћена помоћ од свих седамнаест година исплати и то један део исте године, а други део на годину. Владици је пливало сад срце у радости. Поред свега тога што је и споља и у земљи миран био, имао је сад још и средстава — и то више него икада до сада — да може за корист народа и за напредак земље употребити. На једном збору црногорских главара рече у тој својој радости ово: „Не можете веровати, колико сам се обрадовао. Ево има већ десет година од како се богу молим, да ми бог узме живот, само да не гледам јаде и невоље мога народа, — а сада би волео, да ми оће благи бог за десет година продужити, да могу још које добро за народ учинити и да видим срећан развитак овог горског цвета, оео чијег се напретка од младости моје трудим и мучим, па сам у томе оседдио, остарио и изнемогао.“ Но староме владичи се не испуни ова жеља, јер није дочекао ни то да други део помоћи, који се на годину исплатити имао, прими.

18. октобра 1830. баш на дан светог Луке била је заказана народна скупштина на Цетињу, да се нека закрвављена племена измире. Владика је већ био ослабио и није излазио из куће. У очи скупштине дођу главари владичи и по стародавном црногорском обичају заседну око огња и поведу разговор о народним стварима. И владика Петар седио је у средини главара и поведе разговор о томе, како би се народ сутра најлакше измирити могао, но као што се славим осећао, рече своме секретару, да напише од његове стране књигу, како он не може међу народ доћи, за то нека послушају главаре, како би све своје зађевице смирити могли, а за тим примети главарима: „Ја знам да ми не ће веровати мојој помоћи, већ да ја то из зла срца и опачине чиним и да не ћу међу њих да изиђем, — а бог ми је сведок“.

У седам сахата тога вечера предвиди владика већ и крај своме животу и рече сав изнемогао скупљеним главарима: „Ја већ немам рад шта кривити, мени се последњи час приближио, и ја ћу овај свет оставити. Препоручујем вам слогу јунаци! Поздравте ми сву браћу Црногорце и реците им, да и ако им се господар преселио, његова је топла и последња жеља била, да му његова слободна браћа Црногорци у миру

и братској љубави слободу бране и не забораве да су Црногорци и слободни јунаци. У мучној и кукавној али слободној земљи преживех и младу нејакоост и седу старост, божија је воља да се сада с вама вечно растанем, али не заборавите на моје речи. С богом слободне горе и нечувена вам слава, док траје света и века. Благодат божија нека је међу вама и целим родом српским. — Поведите ме у моју одају, да мирно испустим душу.“ Ове речи изненадиле су и поразиле главаре. Сви му редом приступе, приме од њега благослов и целивају га, а за тим га двојица узму под руке, одведу у одају и спусте на одморницу, на којој владика одмах заспи и не будећи се више.

Како су главари волели владике заплачу се све од жалости кад дознаше да је преминуо. А шта је радио народ? Кад сутра дан, на дан скупштине пуче по народу глас, да владике нема више, повикаше: „Нестало је онога, који нам је бранио да се покољемо. Сад да се осветимо један другом, што је који коме дужан“. На то скоче главари и гувернадур, и замоле народ да то не чини. Један главар повиче: „Браћо Црногорци, умро нам је наш господар, но кумим вас богом, немојте се данас клати, да нам се свет не руга.“ Затим изнесу мртво тело владичино пред манастир и један од главара проговори народу: „Одите браћо Црногорци да се над мртвим нашим господарем закунемо и његов свети аманет и архипастирски благослов, који нам је последњег часа на издисају оставио, испунимо, а то је да очувамо слогу и братску љубав. Положимо завету пред њим и пред вишњим богом, да уватимо веру од сад до Ђурђева дне.“ На ове речи положи сви пушке на мртво тело и увате веру, да ће живети до Ђурђева дне у миру и братској љубави.

За живота свога желио је Петар, да га саране гдегод на јавном месту уграј пута, куда народ пролази, а са овим словенским натписом на гробу: „Здје почивајет љубитељ својего рода.“ Но Црногорци саранише га по стародавном обичају у цркви цетињскога манастира. Ту је лежао пуне четири године у земљи, кад се једном његовоме синовцу тадашњем владичи Петру другом појави покојни владика на сну захтевајући да га из гробнице ископају, јер није заслужио, да народ по њему чена. Овако појављивао се покојни Петар младоме владичи више пута на сну. Владика напослетку саопшти ово главарима и предложи им да ископају гроб. Главари пристану на понуду владичину и ископају гроб. Кад су сандук са мртвим телом владичиним из гробнице дизати почели, био је тако тежак, да су га једва тешком муком подићи могли. Кад отворише сандук нађу у њему тело владичино сасвим целокупно и неповређено, као да је онога часа издануо. Овај појав изненади главаре и владика пошље проглас на народ, да дође на Цетиње и да види новопојављеног свеца. Народ поврви на Цетиње и кад види чудо са својим покојним госпо-

даром, извиче га на скупштини за свеца и слави га од тог доба и дан данашњи под именом светог Петра.

Владика Петар као што је био велики у животу, исто је тако велики и после смрти. Спомен владике Петра највећа је светковина прногорска и призив имена светог Петра или чак и призив на кивот светог Петра спада међу највеће кетве прногорске. М.

СЛИКЕ ИЗ ПРИРОДЕ. *)

Кад се човек склони од кише под стреју па чека док попрестане пљусак, онда има времена да размишља о свачему.

Хајде да вам испричам, шта сам све ја мислио, кад сам стајао једнога летњег дана под неком стрејом и гледао, као патак у небо, кад ће да престане пљуптити.

Баш ми беше пала једна капља на нос кад сам утрчао под стреју, као да шћаше да ме потсети, о чему ћу да размишљам. Једна капља воде у сињем мору, то није ништа, о њојзи није вредно ни говорити; али једна капља воде кад падне на прибрежје што лежи у среду између два мора људског осећања, та капља већ побуђује на размишљање, и ја сам се пустио да мислим о њојзи.

Од куда је пала та капљица на мој нос? Са стреје. А од куда је дошла на стреју? Из облака. Како се попела у облаке, кад нема крила? Растворила се на земљи у сићушне мехуриће, па је топлота отуд дизала у небо, као оно перанце што га диже јара од пећи. А од куд се слила с мога носа? Пала је опет на земљу. Дакле са земље пошла на земљу се вратила. Тако је то: и ми смо од земље, па се враћамо у земљу.

Ајде сад да видимо, где би све могла бити та капљица, да није случајно пала на мој нос. Она би пала у какав олуц од стреје, па би је домаћица прихватила у шавољ, а сутра би с њоме прала кошуље, јер вода кад је топла, спира сваку нечистоту, а кад се засапуни може и маст да спере. Или би пала на земљу, па би текла сокаком све уз олуке, и на том путу опрала би улицу, усисала би смрад из земље и однела га под земљу у олуц, јер вода носи у себи и сва тврда тела, као земљу и песак и талози где је низина, тако лепо, као да би је човек насипао с колицима, а осим тога вода усисава смрад, те с тога ваздух после кише лепо мирише.

А можда би се та капљица с каковог брда слила у поток па би силовито јурила у долину, тамо где стоји воденица, те би озго скакала на коло или се подвлачила испод њега и окретала га својом тежином, тако брзо, како га не би могао кретати ни најбољи

спрег коња. Па би се отуд мирно спустила у долину па у реку све већу и већу те би на плећима почела да носи лаке чамце и бродиће, а кад би се сипла до у море они би носили огромне и поносите бродове са силним светом и товаром.

А ако није потекла поврх земље, она се ваљда процедила кроз земљу, па је ту растворила ораницу, да могу усеви својим кореном да усишу своју пићу, да се хране и да расте, па и нас да нахране.

И то може бити, да се мека капљица, падајући са стреје, удружила још са својим другима и нашла какову жицу те се кроз њу слива до бунара или до извора. На том путу се процеди и расбистри, да је милина гледати је у чаши. Кад смо жедни и малаксали, како нас окрепи та свежа капљица! Па сад тек да ти је видети, кад уђе у желудац, како га чисти, пере и крепи, како раствара у њему леб и со, како се отуд процеди до у срце, како силно струји кроз све жиле, силније још него кад пада, као бујица са стрмнога брдског осејка. Па кад се процедила кроз све жиле и кожице човечијег и животињског тела, кад је ту прочистила све олуке, као мало пре на улици и наталожила по читавом телу његово тврдо градиво, као онај песак у долину, она ти се опет иситни, па се лепо процеди кроз кожу, да би направила места чистој води, коју ћемо за мало, да понијемо.

А можда би та хладна капљица с другима заједно разхладила усијано болесничко чело, можда би растворила тисућу ђаковија, слатких и горких, сланих и љутих, да оздрави и укрепи болесничко тело. Али је тада добротворна једна цигла капљица воде.

Па кад почне да врије у лонцу чисто ти је милина гледати, како витла оно вариво, док га не раскуха. Нема ручка без капљица чисте воде! Па још како уме таква капљица свуда, да се провуче, да би се човеку понудила за храну: једна сиса киселину из земље, па бежи у лимун, у јабуку, друга сласти па је носи у шљиву и у смокву, трећа и једно и друго, па их талози у мехуру од грозда, док не буде зрно једно као око. Какове су тек то сласти, што их мале капљице готове за човека!

Него нису оне свакад тако безазлене, као што их видисмо ту. Кад се слију у великом броју те почну да јуре кроз реку у море, каково и стење и камење, казвели владе вуку тада собом; па кад је тако на недогледној гомили у мору завитла ветар, и почне с њима да крши оковане бродове, љуске од ораха или кад почну у дебелим валима удружене, да обарају стене као кућа високе што су на обали — какове су тада капљице, какав ли ужас просипљу око себе. А нису мање ужасне ни онда, кад се у великом казану растворе у пару те витлају водене точкове и полуге од машина, као да су чекрци од калемова; или кад се заптије казан па не могу да излазе из њега, те га распршту и ако је од кована гвозђа, у

*) Чланци овога облика удешени су за то, да буду родитељима и народним учитељима градиво за прву поуку.

хиљаду комадића, као да је од суше тигве. Е тако је кад се многи сложе за један рад. Шта би тек могао човек учинити, кад би се тако удружио и сложио за један посао, кад мале капљице могу да почине толика чуда?

А шта тек кад се та капљица с другим зеледи у облаку и пада отуд као голубије јаје? Тешко њиви и винограду! Ни облак од скакаваца неће побрати летину тако брзо; шта и кад се од мрза укочи на површини воде и почне да прави читава брда од леда; па кад санте дохвате брод између себе: пукоше му гвоздена ребра као да су од брдовине!

Али куда ћемо још даље; зар је то све она капљица, што је пала на нос као од шале? Ех буд мора свуда још да доспе та хитра, мала капљица, јер она је вредна и удружљива; она као да зна да без ње нема живота на земљи.

Али киша је већ престала и ја могах поћи даље својим путем. Ако ме још један пут стера под стреју па ми се капљица обеси за нос, причаћу вам још што и више о њојзи.

Др. М. Ј.

ПРВА ЗНАЊА О РАЗУМНОМ ГАЗДОВАЊУ.

(Продужење.)

За храну биља и животиње важне су даље ове стихије: фосфор, сумпор и кременина.

Фосфор је познат са жигица, палидрваца. Он је по боји и мекоћиналик на бели восак, само има некакав непријатан загушљив задах, како сваки зна од жигица.

Фосфор у мраку светли, отуда и име фосфор, које значи светлоноша. Он се с кисеоником врло радо спаја, за то се непрестано дими, што се особито у мраку види. Он се запали док се најмање тарне, кад кад и од себе те начини пожар, ако се оставе жигице на мало топлијем месту, близу топле пећи, или на прозору, где сунце може да до них допре.

У чистом кисеонику гори фосфор са тако силовитом светлошћу, да неможе око да је издржи, ту изађе бео дим као нека вуна, то је фосфорска киселина. Ње као ни гушљикове киселине нема у природи чисте, јербо се одмах споји са земљањим солским основима и начине се соли, које се водом растворе, те служе биљу за храну.

Чист фосфор је љут отров. Њим данас требе пацове и мишеве. Замеси се с медом и брашном у тесто, (апотекари) па се на иверцима изметне по они мести, где има онога гада, пазећи да не дође живина ни друга животиња на тај отров; па за два три дана истребе се пацови и мишеви сви до једног.

Фосфор је важна стихија у храни биља. Сва биља требају га, особито жита, варива, купус, кељ. Жита и варива немогу да се ухвате у зрну без њега. Фосфора мора свака земља имати, на којој ће жита и

варива да роде, и што га која земља више има, тим боље то зрно на ној роди.

Фосфор је још важнија у стихија храни за животињу. Без њега неможе опстати крв, ни живци и мозак, ни кости и месо, у костима је спојен фосфор с еречем, и има га преко $1\frac{1}{2}$ оке у кости одраслог марвинчета. Са њега су самлевене кости најизврсније ђубре, гноиво и храна за жита. Људи и животиња добијају фосфора колико требају, хранећи се зрном оним и биљем, па шта га које више има, тим боља је храна. Највише га има у зрну житном, у вариву купусу и кељу, али и у млеку и у месоу особито у рибњему.

Сумпор је још боље познат него фосфор, са жигица, а и другаче. И он је као и фосфор врло важна стихија у храни за биље и животињу; и има га више него $\frac{1}{10}$ у пепелу од биља; с тога је важан за гојење земље за жита и варива, купус, репац, лукац и друге расаде; и мора свака земља да га има, другаче не могу расади ти и усеви да роде.

Сумпора има у земљи где где много нагомилано, које се обично водом изда, која на ти мести, било извор ил бунар ил бара смрди на сумпор. Нај више сумпора има око ватрометних брда, туда се највише и копа и отуд разноси.

Сумпор је запаљив као и фосфор, и гори оним познатим модрикастим пламеном, а врло загушљивим димом. Дим је сумпорска киселина, која се ту прави спајањем сумпора с кисеонином, он као и други загушљив дим ил маја има то, да у мах загуши и пресече врење кључа и ускисавање вина, отуда се њим мокра бурад загађује. Он загуши и ватру, те где се димњак запали, подпале оздо сумпор, те одмах ватра у димњаку угаси.

Још љућа је она друга сумпор киселина што се продаје у дућанима под именом витриолска уља. Ово је уље тако љуто, јетко, да прогори кожу и аљину, ако само кап падне, исто као и гушљикова киселина, и разлика је што од гушљикове пожути, а до сумпорске поцрни дрво и месо, на које падне, као да га најжешћа ватра опали.

Ни ове киселине нема у природи за се, јер се одма споји са земљом и изађу различите соли, као што је стипса, гипс, горка со и друге. Особито се радо спаја киселина ова са нишадорином, оном важном мајом у ђубрету, те онако ратари у земљама где има фабрика, те се и ове сумпор киселине јетино добива, њом своје ђубрењаке преливају, те сачувају нишадорину да не изветри.

Кременина је главно твориво песка, времена и белутка, отуда се зове и белутковина и песковина. Ове стихије има у песку и свима оним врстима стења и камења од које песак постаје, а то стење изчињава највећи део целе земље.

Стихија је ова тако тврда, да пара стакло и челик, кресањем ватру из оцила сина; и опет се помешана с другима на ватри растопи и изађе провидна као пихтија, то је стакло.

И ову стихију требају биља за храну особито трска, шериш, шаш, и сва жита, којих танки и ви. соки струкови не би се могли одржати управо без ње. Она држи влат, да је крут, и од ње је многи лист тако оштар, да посече руку човеку.

Још има једна главна стихија, не за храну, али, за одржање наших биља, усева и расада, а то је глиновина.

Глиновина је главно твориво земље глине, иловаче, смолњаче, грнчаре, и других.

Чисте глиновине има само у неким врстима драга камена, у корунду, рубину, сафиру, топасу, а другаче је помешана с песком и исчињава све наше ораће земље као и све врсте глинова стења и камења, од којег мрвљењем постају оне земље.

Глиновина што је чистија, то је под прстима масинја, и већма се лепи за мокре прсте, усне ил језик, јер силовито воду упија, и буде тесто, које се месити да, и на ватри стврдне, а не растопи се; од најчистије прави се порцулан; од лошије лонци и други судови, а од најлошије цреп и цигла.

Глина чини ораћу земљу да је чврста, те боље се држи биље и дрвље кореном за њу, макар да је тежа за обрађивање,

Глина има то да упија многу воду, а не радо је пушта. Још већма упија угљену киселину и нишадорину. Отуд вешти ратари њом ситно измрвљењем посиљу своја ђубришта и мешају, те сачувају нишадорину, да не одветри њоме и тресет нишадорину веже, те стога је добар за посипање ђубрета и мешање с ђубретом. Тим баш је глина од големе вредности за родност усева и расада; колико вреди већ тим, што те најскупоценије материјалне захране биља из ђубрета не пропушта у дубину да би се изгубили за биље, него их држи у себи, инагомиљава за храну биљу; толико вреди и тим, што том водом и угљењом киселину раствара и остале материјале у ђубрету и у земљи, те учини биљу приступачније.

(Продужиће се.)

НАШИ ПРИЈАТЕЉИ И ДОБРОТВОРИ.

(Продужење.)

Ја сам рекао да детлић није мекушац; те с тога гњездо — јаму своју и не искити разним меким крпама, вуном и т. д., него на дно њезино поспе све само танко иверје. У ту јаму, која хоће по некад да буде и стопу дубока, снесе женка три или и шест омањих, као снег белих јаја, ал их не излеже она сама, него јој у томе вредно помаже и мужа, који себи за тај посао одабере време од јутра па до подне. Женки остаје да лежи на јаји по подне и ноћу. Деси ли

се како год да једно од њих двоје угине, онда заостанула птица седи непрестанце све док птичићи не измиле из љуске. — Колико је одрастан детлић леп и красан, у толико су мали детлићи. кад из јајета измиле, гадни и смешни. Глава им је преко мере велика; по целом изгледу су пак неспретни. Но све се то промене кад израсте.

Сад је за маторце настала нова брига; млади детлићи осећају врло јак проклет и због тога им родитељи непрестано траже хране; па ма да станују у дашчари, опет имају нежан желудац те захтевају понајлепши залагај, а то су мравља јаја (чаура.) По мало добијају све више и више перца, постају нестрпљиви и отуда је да се мали детлић по гдекоји пут успужа у гњезду горе до излаза, па удивљен и радостан блене у шарени свет око њега. — Кад су већ сасвим одрастли, онда их маторци поведу собом из гњезда поучавајући их како треба живети и себе хранити. Млади детлић остаје још кратко време у својој рођеној изби, за тим се опрости од својих ранитеља, започне за себе свој живот и до године већ и он удешава ону чудну зврцу — песму, мамећи другарицу своју. —

Да видимо сада какав је даље и како живи матори детлић кад је испунио своју хранитељску и родитељску дужност. — Осим оне јаме, из које је принуло у густу и цветну шуму „пунонадежно“ колено детлићево, издуби он себи још више таквих јама, у којима само борави; те су јаме смештене у више дрвећа, не раздалекс једна од друге. Кад на истоку пугне зора, и кад се по шуми већ у велико разлежу милогласне песме дроздова, косова, зеба и других мањих и већих шумских вештака; када је шарени лептирић већ нашао најмириснији цвет па почео да се слади његовим меденим соком, и када је сунчани зрачак већ посркао бисерну кап росе: наш се делија детлић тек онда буди из пријатног санка. Е, бога ми, није ни чудо: та његова је одаја мрачна; или зар људи на таком истом месту другчије раде? — Кад се већ разабрао, први му је посао да потражи нешто за желудац. И тако га видимо како се већ успужао на грм један, и како немирно кљује. Шта ће, зар опет гњездо да гради? Не. Он врло добро зна, шта све имаде испод букове и растове коре; ако многи човек не, он бар познаје све ситне и крупне душмане и реташе наших лепих шумских дрвећа, он тражи чауре од шкљодљивих буба. Кад их је на ком месту испод коре осетио, са оштрим ударцем кљуна одруби кору на дрвету и брзо увуче језик у јаму где има споменутих гадова. А језик његов никад боље: дугачак је округло, танак, а на врху свом има коштану иглицу, која је обрасла споља оштрим буџицама. Па када детлић тај свој језик међ црве и чауре од буба увуче, ретко ће који несретник да умагне, набоду се и залепе о гладак и лепљив језик. А ако коме црву и испадне за руком да се дочена друге стране од

боре, опет му ништ непоможе, јер се детлић у наоколо око стабла спушта па га и тамо нађе. Је ли детлић на једном месту стабла изтребио црве, онда се оду пре ноктима и репом, прне крили — и опет се даље успужа, где на ново почиње тај исти рат против гадова. Кад је детлић тако се пузајући стигао до горе, он се неспушти опет пузећки доле, него — слети. Осим те хране има детлић још и друге, а то су шумски и баштенски мрави, којима помоћу свога кљуна мравињаке разруши те их онда на свој дугачак језик налени и прогута, не хајећи за њихову раздраженост. Али главна му храна остају по шуме шткодљиве гусенице. Тај његов благословен рад траје са малим прекидањем до пред ноћ, онда се смири и преда санку; по где који пут се сумрак још није ни спустио на шуму, а наш делија већ у велико сања. Зар о добром делу, што га је људма преко дан учинио!

Детлића има још више врсти, ал се сви слажу у начину живота, а одударају једно од друго поглавито у оделу. Има међ њима један у сасвим црном руву, само му је теме као ватра црвеним перјем покривено, то је црни детлић, који се код нас по доњим планинама ретко виђа. После зеленог најлепши су шарени детлићи, што се такођер код нас виђају а и у прекоморским земљама има их много у свакојаким бојама.

Детлић је пријатна птица; ма да се никад неможе потпуно да припитоми, опет се даде у кавезу држати и хранити, само је у јелу избирач, мора му човек давати по највише мрављих јаја. Хоће у затвору да се развесели, али праву своју ћуд показује тек у слободи под ведрим небом. Ту се види прелетајући с једног места на друго; ту му можете чути и песму, која недолази од затрешене гране, већ из његовог сопственог грла; али можете уједно и то опазити, како детлић води кавгу са другим птицама или се међу собом кавци. У лету је брз, жуитар, напросит, ал то ништа не уди само кад је хитар и брз на посао! Ето, драги читаоче, једна слика о нашим малим пријатељима и добротворима. Ја ћу се радовати ако ове животињце још већма заволиш и гледаћу да ти скорим још коју слику изнесем. А међутим, молим те лепо, прими и распростиру и даље међ твојим познаницама овај мој савет: „Корисне животиње, особито птице немојте таманити, него их што више штедити, и штитити!“

— sc —

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— И прошле недеље било је час снега час кише, али је време топло. Нико не може да пресуди, како ће ово време годити усевима, све зависи од тога како ћемо ући у право пролеће. Колико се зна из дописа и извештаја, стоје усевима досада свуда врло добро, али људи се боје, да ће са ове велике влаге избризгати вода из земље, те ће опет бити страдања по ни-

вама. Леда ни за лек ни на Дунаву ни на Тиси, пароброди плове ма и мало ређе. Од јуче опет јаки снег и мраз.

Житна радња омлитавила је на извањским пијацама. У Енглеској пада цена жити, у Паризу јефтини брашно, и по немачким пијацама удара цена натраг. Нема воље за рад ни на холандским ни на швајцарским пијацама. Трговци држе да ће идућа жетва добро испасти.

На пештанској пијаци мало је оживила радња са житом, јер су парни млинови пештански јаче куповали. Закључен је један товар од 30.000 цен. 84¼ фл. тешке шенице по 7 форинти 42½ н., други товар од 20.000 цен. 82¼ фл. т. ш. по 7 форинти 17½ н., један товар влашке шен. од 10.000 цен. 81 фл. т. шен. по 6 ф. 35 н. Све на три месеца. Цене су скочиле свима врстама са 20 новч. И тако је шеница од 86 фл. по 7 ф. 45—60 н. од 83 фл. по 7 ф. 5—20 новч., од 82 фл. по 6 ф. 95 — 7 ф. 5 н. од 81 фл. 6 ф. 80—90 н. Све по цолценти и за готово. Раж је слабо пролазила по 3 ф. 95—4 ф. 5 н. по 80 фл. Јечма је продато 10.000 мерица средњега по 2 ф. 65—90 н. по 72 фл. 3 о б се одржала на цени; продато је 15.000 меца за потрошак за 1 ф. 70—80 и. Бачка пролетња зоб била је целе недеље по 1 фор. 57—58 н. а остала је на 1 ф. 54 н. Кукуруз је тражен али је слабо пућен. Банатски је тражен за мај—јуни и прилично је прометнут, продаван је по 3 ф. 57—58 н. а плаћан је и по 3 ф. 62 н. цена му је остала 3 ф. 63 н.

Вуна је ове недеље живље пролазила, јер је тражена и за извоз и за куп у Аустрију. Продато је 1900 цен. и то 600 цен. чешљаре без валинке по 112—120 ф.; 100 ц. бачке једностриге по 88—90 фр.; 400 цен. тиске двостриге, зимске и летње вуне по 87—87 ф., 200 цен. планинске летње вуне по 102 ф., 200 ц. цакле по 56—58 ф., 400 цен. цигаје по 55—58 ф.

По извештају из Штајнбрука зна се да није толико свиња дотерано, колико се тражило, лаке свиње јако су тражене и плаћане су сарамерно боље него угодене, извезено је половина гојеница, јер је кукуруз скуп а време влажно. Цена је српским и угарским 27—28½ нов. штаклама 28 н. за извоз 29—28½ н.

У оборима је било 61.780 ком. дотерано је из долње Угарске 3920 ком. из Ердеља 750 ком. из Влашке 830 ком., са села 110 ком., северном железницом доведено је 420 ком. Свега је дотерано 6030 ком. Отерано је у разне крајеве 11.210 ком. Остало је дакле још 56.600, од којих је акцијоним оборима 18.460 ком. разне врсте.

У задње време продато је на пештанској пијаци: белог вина: 176 ак. 1868 год. по 17 ф., 94 ак. истога по 18 ф., 218 ак. истога по 16¾ ф., 124 аков. по 19 ф., 75 ак. истога по 16¼ ф., 184 ак. по 20 ф.; 117 ак. од г. 1869 по 14 ф., 68 ак. од год. 1869 по 14 ф., 127 ак. од год. 1869 по 15 ф., 64 ак. од г. 1869 по 14¾ ф., 67 ак. од год. 1869 по 13¾ ф., 118 ак. од год. 1872 по 13¾ ф., 210 ак. 72 год. по 13 ф., 64 ак. 72 год. по 15 фор., 121 ак. 72 год. по 13¼ ф., 89 ак. 72 г. 12¾ ф., 157 ак. 72 год. по 13 ф., 324 ак. 72 год. по 12½ ф., 118 ак. 72 год. по 12½ ф., 123 ак. по 12 ф., 94 ак. год. 72 по 13 ф., 224 ак. 72 г. по 14 ф., 337 ак. 72 год. по 12¾ ф., 69 ак. год. 72 по 15 ф., Црних вина продато је разне врсте до 1981 акова, цена је била како коме од 12½ до 18 ф. по акову. Један ваварски винар узео је једну партију белог вина 1900 акова ценом од 13—16 ф. —

Пекмез је остао на цени, добар еспап добио је 14 фор. нешто мало отишло је и за 11 ф.

У овчијим, јагњећим и јарећим крзнима радња је врло слаба ма да их је доста на месту, узрок је што им се вуна слабо тражи. Од српских и турских овчијих крзна продата је нека хиљада по 125—135 ф., по 102 ком. Једну партију тешких банатских узео је један фабрикар по 150 ф. а један бечлија кучио је 3000 ком. македонских по 80 ф. —

ПОДЛИСТАК.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

II.

На савијутку главне улице указа се један хинтов али мало у чудном товару. На јарцу, што но реч, седео је приш Панта а до њега се укупила вижљава плавуша са радозналим очима, а сва као да је утонула у читаво море кутија и завежљаја. Под теретом свога слушкињског позива а са труцгања хранаве калдрме, приљубила се плавуша нежно уз приш Панту, који се опет труђаше да изгледа томе и невешт, ма да је у срцу зебао, да га из гомиле шетача не спази одкуд његова слатка Пела, за коју се бојао, да неће моћи и довољно оценити потребу такога положаја плавуше.

У лону од каруца бацио се господар Макса у господску позитиру, ма да су му колена и жуљеви ужасно патили од нове громаде кутија. Уз њега сеђаше лепа плавојка његова нећака Јелка и мотраше својим „штехером“ дугу поворку недељни шетача.

Док се господар Макса клањао на све стране својим познаницима, седела је Јелка узањ непомично и зверала је у шарену, разнобојну гомилу, што беше упрла очи у њу.

Кад дођоше каруца мимо шеталишта, пробудише живу пажњу у свију. Сви се окренуше на ту страну а господин Ђира Зуквић прогура се баш према колима и сави се колико је дуг поклоном до црне земље, као бајаги у име поздрава господар Макси.

Још несу кола ни зашла за Ђошак а већ је ишао шанат од уста до уста. Неки су питали: које то? неки су рекли: лепа је, али је поношљива. Неки су говорили да је налиг на оца. Неки су опет замерали њезином штехеру. Неки су налазили да то одело и понашање не приличи младој девојци. Господин Зуквић се клео да је права бечлинка, „шмехтиг и интересант,“ за тим да је најлепши плави анђелае што га је он икад видео. Цело шеталиште говорило је о Јелци.

Госпођа Стана дочекала је своју нећаку раширеним рукама и није могла довољно да се наљуби давно невиђеног детета, што је међутим узрасло лепом удавачом. Толико се занела у радости својој, да је чак и господар Максу изгубила из вида.

Сместила је Јелку у чисту собу и предала јој је све кључеве од орманова у тој соби, а тиме ју је начинила власницом у том делу куће. Мало се збунила шта ће да почне са јелкином собарицом. То чељаде јој беше сувише госпоцко а да је стрпа у чељадску

собу поред кухиње, а ради ће да намешта за се собу не иђаше јој у главу. Једва јој нађе места у собици до Јелке, пошто је она молила да је сместе близо ње.

Тога дана беше на вечери Др. Милош и његова мајка и сусед Аркадије са његовом супругом. Господар Макси и госпођи Стани пуна је кућа, јер им је пуно срце. Стари Макса приповеда шaljиве догађаје из путовања јелкиног оца и позива се често на суседа Аркадију, који потврђује сва та разна збитија с малим исправцима. Госпођа Стана упиткује Јелку о бечкоме животу, подсећа је на њезине несташлуке из детињства. Јелка је обновила познанство са Др. Милошем и његовом мајком, па прича Милошу о променама у Бечу, што су изведене по вароши и околици од оно доба, од како је он свршио своје науке.

Необичном живошћу описује она како је дивота живети у том великом свету у коме је сваки дан пуно пријатних уживања, па чисто човек не зна, коме ће да се ода пре, а коме после.

Госпође слушају чуђењем њезино ватрено узношење садањих најновијих мода у оделу и кућном животу. Јелка им потанко описује у каквоме се оделу иде сада у визите, у позориште, на концерте и на променаду. Она знаде и какве су каруце данас у моди, какав се намештај узима у визитске и спаваће одаје, какви се шешири носе, какве су минђуше и наруквице најмодерније. Са особитом страшћу прича о новој моди кринолине и уздиже јој лепоту изнад звезда.

Па тек кад поведе потањи разговор о баловима и кућним забавама, са њиховим блеском и играма, са новим фризурама, па пређе на најновије полке и валцере — онда се не мога већ ни стари Максим да уздржи а да не рече, да је данашњи свет јако поеварен.

Али му његова лепа нећака не даде за право, него изјави, да нигде нема у свету тако лепа живота као што је у Бечу и да је за њу страхан удар, што се мораде одрећи га, јер јој је за срце прирастао.

Др. Милош је суморно ћутао за цело време тога живог разговора. Он се у мислима својим вратио у златно доба свога детињства. Из тога доба приерадаше му се слике како је с Јелком играо жмурке, шапца па и сватова, где је он био младожења а она млада. Као да му још и сада звони у ушима како је госпођа Стана говорила, да су то двоје деце једно за друго створени.

Затим му је излазило пред очи најтеже доба његова живота, ђаковање његово, где је морао као убоги сиромашак да учи друге, да би могао изучити себе и пружити својој болешљивој мајци малену потпору.

Данас је човек. Запливао је исто тако сиромаш у реку живота. Знање и вештина му је снага којом тре-

ба да створи и садашњост и ујемчи будућност. Воља му је снажна, ревност будна али је сваки почетак тежак, јер се поверење нестиче тако лако.

С погледа у своју будућност омаче му се око и нехотице на Јелгу али се трже, јер је се са њених лепих усана осипала читава химна богатству, раскошу и уживању, а живот је у њега борба.

(Наставиће се.)

Р А З Н О.

У бачкој дијецези имамо у новосадском протопијату 30 свештеника, 3 капелана; 29 школа и у њима 36 учитеља; у сомборском протопијату 28 свешт. 2 капелана, 30 школа и у њима 38 учитеља; у бечејском протопијату 25 свешт. 5 капелана, 28 школа и у њима 35 учитеља; у жабаљском протопијату 21 свешт. 5 капелана, 22 школе и у њима 24 учитеља. Свега има 119 свештеника, 109 школа и 133 учитеља. Кад узмемо број Срба у бачкој дијецези на 123.300 душа онда долази 1 свештеник на 1036 душа, 1 школа на 1131 душу а 1 учитељ на 927 душа.

Српски тамбураши. У Пешти свира сомборска тамбурашка банда Пијуквића по гостионицама а Пештанци је фале да је врло вешта. У њојзи је 14 чланова сви у красном народном оделу. Остаће још десет дана у Пешти и свираће и самом краљу. После иду по већим европским варошима а враћају се за бечку изложбу у Беч.

У Пешти су се сложиле отмене богаташке, богате трговкиње и друге и госпође, да иду у машкаре што их дају у корист дечијег уточишта, сви у једнаком простом и јефтином оделу, јер већ не могу да савладају грдан луксуз, што је отео маха у женском оделу. Од кад се у нас говори да се забављамо тако, да после забаве не морамо јакати, ал слаба фајда. Нема нико куражи да почне бивати паметнији у ношњи.

У Сибињу је пре неколико дана у дворшћу једнога ципелара летао жућкасти лептир и стао је мајстору на раме. Пре три дана пак него што ће се тај лептир појавити, био је најжешћи овогодишњи мраз. Доиста чудна прилика!

Потпредседник американски отишао у новинаре. Колфокс, потпредседник у северним американским државама, оставља своје место и одлази у новинаре, а да уређује лист: „Бурјоршћу трибуну.“ То је до сада највећа слава за новинарство. Кад друга глава највеће републике на свету оставља свој тако важни положај, па одлази у новинаре, тад се новинарство јавља као велика сила у правом смислу те речи. Ала би н. пр. пуцало у нас да се на једанпут прочује, како је некакав краљевић постао уредником каквог политичног листа! Али до тога не ће дуго још доћи код нас у Европи!

Ноћно страшило. Неки Талијанац у Паризу чуо је сваку ноћ око два сахата после поноћи, да му нешто куца на прозору. Становао је у другом спрату с улице, на прозор му дакле не могаше доћи нико, који дакле бес куца, ако не вештице. Из себе је већ више пута пазео из помрчине, шта то куца, али никако да опазе што. Једне ноћи остави прозор отворен, да види, хоће ли га и тада узнемирати утвора. У један мах стресе се сав од страха у постељи: нешто зашупти и улети у собу, те се спусти њему у постељу. Ван себе од страха опазео је у аветиње само два ватрена ока, и осетио је, да му је села на раме. Скочи из постеље и поче викати у помоћ, а аветиња му једнако седи на рамену. На вику дођу слуге

ослободе једнога Талијанца муке и протумаче целу ствар. Некакав старац, што је пре Талијанца становао у тој истој соби, држао је више припитомљене звераци. Кад је умрло пустили су сву његову мезимчад на слободу, а велика совуљага, што је дуже времена плашила Талијанца, била је ваљада жељна свога старог пристаништа, те је сваку ноћ тамо долетала.

О Д Ј Е Ц И.

* На пештанском сабору питао је један мађар посланик владу, којим правом носи Његов. Величанство као аустријски цар назив „велики војвода војводства Србије“, кад је ту титулу укинуо као угарски краљ. Влада му није још ништа одговорила.

* Из Босне пишу, да Турци опет бесне над' нашом тамошњом браћом. Без суда и закона бацају људећи жене у ропство, харају им имање, убијају и муче их свакојаким мукама. Тако су из села Чардачина отерали 8 кућа људи и жена у Бијелину мучећи их нечовечним мукама а женама нису дали да понесу децу на сиси, него су оставили ту децу да помруод глади. У Бијелини разапели су двојицу од тог тужног робља у апсу, једнога су обесели, другога су сагорели ватром голе ноге до колена а једнога су на место убили. У Зворнику су побацали звона са цркве, по селима бесне горе него некадашње Дахије. А да су то турски ајдуци и лопови ни по чуда, него те зулуме чине чиновници и судије, који би по закону требали да бране народ од сваке напасти.

* Др. Лаза Костић дошао је ономад с пештанском лађом у Н. Сад, где су га сви пријатељи радосно поздравили.

* Српски посланици на сабору у Пешти захтевају да вла да даде сабору извештаја о радњи краљ. комесара бар. Мајтељевија и да га ограничи на законити врховни надзор.

* Беседа у корист српском нар. позоришту биће сутра у новој позоришној дворани, леп распоред беседе учиниће, те ће посетиоци те беседе и уживати и потпомоћи овај омиљени народни завод.

* Панчево иште у владе да се подигне из пуковнија покојне границе панчевачка жупанија са седиштем у Панчеву. Многе општине потпомогле су ово праведно искање. —

* Чеси, Моравци и Словинци моле у хиљадама хиљада потписа потписаним молбеницима Његов. Величанство цара, да не пристаје да се узакони нов изборни ред за државно веће, јер би био велика неправда за Славене и распирио би још већма раздор међу народима у царевини.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишла је I. свеска :

СКУПЉЕНИХ ПРИПОВЕДАКА ВЛАДАНА ЂОРЂЕВИЋА

у њојзи су приповетке: **Пушчана зрна. Златан бич. Побратими. Хлеб и со. Невера. Роса. Две жеље. Вукана.** Књига је 12 табака велика, а стоји 50 новч.

Сад је баш изишла из штампе књига :

ВЕЛИКИ ПЕТАР РУСКИ ЦАР

И

ЊЕГОВО ДОБА

цена 60 новч.

Обе ове књиге добијају се у Панчеву у

Књижари браће Јовановића.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.